

esset ipsa plenitudo; tum ut possint eius voluntate esse imitationes ipsius perfectionis in realitatibus creatis et undeque ab ipso pendentibus; secus Deus non esset secundum omnes rationes perfectus, et proinde neque entis seu absolutae perfectionis plenitudo. Deus solus est quia est, nec ulla praeter ipsum et extra ipsum talis esse aut concipi potest realitas; reliqua possunt esse, quia Deus est; et actu sunt, quia Deus ea esse vult. « Adorabant viventem in saecula saeculorum.... dicentes: dignus es Domine Deus noster (1) accipere gloriam.... quia tu creasti omnia et propter voluntatem tuam erant, et creata sunt » Apoc. IV. 10. 11. Ex ipso ut a principio necessario internae et externae possibilitatis rerum omnium, et per ipsum ut a causa libera, non solum ut incipiat sed etiam ut perseveret existentia rerum creatarum undeque dependentium, et in ipsum ut in finem omnium; ab ipso ut principio, medio, et fine, et ω sunt omnia Rom. XI. 35. 36; Hebr. II. 10. Quidquid ergo perfectionis non solum in creaturis realibus est, sed etiam in omnibus possibilibus esse potest, totum in Deo comprehenditur non quidem formaliter, ut in creaturis exstat vel exstare potest (ita enim est aliquid dependens, creatum, limitatum, et ens analogum in comparatione cum ente simpliciter); sed comprehenditur eminenter ut una, absoluta, ad extra imitabilis perfectio causae exemplaris et efficientis. « Illa aeterna incommutabilisque natura habens in se ut sit, sicut Moysi dictum est: Ego sum qui sum, longe scilicet aliter, quam sunt ista quae facta sunt.... nihil horum quae fecit, existens, et omnia primitus habens sicut ipse est... nec haberet ea quae nondum facta erant, nisi quemadmodum est ipse non factus » s. Aug. Gen. ad litt. I. V. n. 34.

Hinc ens et esse, quod praeter Deum intelligitur, non dicitur univoce cum Esse divino, nec cum eo connumerari potest, quia in ipsa ratione entis est plane diversum; nec tamen aequivoce, sed analogice dicitur, quia est ipsius divini Esse aliqua imitatio et adumbratio; unde communitas

(2) Κύριε ὁ θεος ἡμών, vel ὁ κυριος και ὁ θεος ἡμών (diversa enim est in Codd. lectio), respondet evidenter hebraico יהוה אלהים:

nominis non est arbitraria, sed fundatur in similitudine et relatione inferioris ad superius. Idec in Scripturis creaturae quae per se spectatae utique dicuntur esse, in comparatione cum Esse divino aliquando dicuntur non esse Is. XL. 15. 17; Sap. XI. 23. cf. 1. Tim. VI. 16; Matth. XIX. 17. (1). De diversitate Entis divini et entis participati paulo post distinctius dicemus.

THESIS XXIII.

Significatio nominis, qui est, et absoluta perfectio Dei declaratur ex ss. Patribus.

« Doctrinam quam hucusque in Scripturis expressam esse demonstravimus, ss. Patres multiplicititer illustrarunt; ex eorum enim sensu et consensu 1º ipso nomine Dei « qui est » Exod. III. 14. revelatum censeri debet Esse divinum aeternum eiusque intima existendi necessitas; 2º hoc ens necessarium intelligi debet Esse absolutum et Esse simpliciter, quia eo comprehenditur omnis absoluta perfectio; unde 3º divinum Esse essentiali discrimine differt a ratione entis, quod extra Deum esse vel concipi potest. »

Nihil nunc opus est dicere de doctrina disertissima Philonis (vid. Petav. I. I. c. 6. n. 5.) et posteriorum commentatorum gentis Iudaicae (vid. de Voisin Theolog. Iud. I. I.c.5. et alibi passim); propositum est enim in hac thesi auctoritate interpretationis christiana confirmare et illustrare sensum in thesi superiori ex sacro textu et contextu Exod. III. 14. 15. VI. 3. deductum. Expresserunt hunc sensum imprimis LXX. interpretes in sua versione: ἐγώ εἰμι ὁ ὄν...ό ὄν ἀπεστάλκε με.

(1) Cui haec quam in thesi aliquo modo declarare conati sumus, profunditas et sublimitas significationis nominis יהוה est in iectu trepidantis aspectus (Aug. Confess. VII. 17.), is intelliget, quam sit nomen ineffabile hominibus, si verbum mentis debeat plene respondere rei significatae; atque adeo etiam non ex superstitione (ut multi recentiores aiunt) sed ex sancto timore et cultu latriae erga divinam maiestatem originem duxisse silentium, quo iam diu ante Christum, ut ex LXX. interpretibus colligitur, hoc nomen celebratur. Certe non minus Patres Ecclesiae christiana quam synagoga nomen dixerunt ἀρρένον και ανεκφωνητόν (Petav. I. VIII. c. 9.). Neque tamen ideo negandum est, a posterioribus Iudacis multa commentitia et superstitiosa tradita esse de harum litterarum pronuntiatione.

Versio autem ab ipsis Apostolis adhibita et tamquam genuinum verbum Dei Ecclesiis tradita quanti sit in textu eminenter dogmatico et nulli suspicioni corruptelae obnoxio, facile patet.

Diserte secundum omnia capita in thesi enuntiata sensum vindicarunt et amplis commentariis illustrarunt Patres et doctores Ecclesiae. Habent hanc doctrinam, qui legerant textum hebraicum, Origenes (de Princip. l. I. n. 6; hom. I. in l. Regnorum n. 12; in Rom. l. X. n. 8); Hieronymus (in Eph. III. 14. T. VII. p. 600. ed. Vallarsii; ep. 15. alias 57. ad Damas. n. 4.); Ephrem Syrus (adversus scrutator. serm. 63. Opp. syr. lat. T. III. p. 123.); consenserunt alii, qui legerant versionem graecam et latinam, Iustinus (cohort. ad gent. n. 25.); Clemens Alex. (Paedagog. I. c. 8.); Gregorius Naz. (or. 30. al. 36. n. 17. 18; or. 38. n. 7; or. 45. al. 42. n. 3.); Cyrillus Alex. (dialog. de Trin. I. T. V. P. I. p. 392.); Damascenus (de Fid. orthod. l. I. c. 9.); Hilarius (de Trin. I. n. 4-6.); Augustinus (saepe e. g. in Ps. 134. n. 4; Genes. ad litter. l. V. c. 16; de Trin. l. VI. c. 7.) aliquie plurimi, quorum aliquot testimonia legi possunt apud Petav. l. I. c. 6, et ex Petavio apud Card. de Aguirre Theol. s. Anselmi T. I. disp. 24. sect. 2. Eorum doctrinam in enuntiatione theseos revocamus ad tria capita.

I. Declarant *Esse*, quo nomine videri posset indicari commune et universale, omnino proprium Dei, quia ipse solus necessario est, et in sua essentia habet rationem existentiae. « Commune substantiae (existentiae) nomen proprium sibi vindicat Deus, quia cetera ut sint, Dei sumpsere beneficio; Deus semper est nec habet aliunde principium, et ipse sui origo est suaeque causa substantiae » s. Hieronym. in Eph. III. 14. Per se satis clarum est, originem non sensu proprio, et causam non efficientem dici; sed *negative* ad excludendam originem ab alio et causam a se distinctam, et *positive* ad indicandam rationem necessariae existentiae ex ipsa natura illius *Esse*, quae potest dici causa formalis (1). Quod utrumque iterum Hieronymus expressit

(1) Ita *causam* formalem dixit etiam Marius Victorinus cont. Arium I. IV. Bibl. Max. PP. T. IV. p. 282. « Quod a se vivit, ex aeterno et in

ep. 15. al. 57. ad Damasum. « Una est Dei et sola natura quae vere est, id enim quod subsistit, non habet aliunde sed suum est. » Adeoque « ipse solus est, cui quod est, a nullo datum est » Orig. hom. I. in l. Regn. n. 12. Hoc nomen qui est, dicunt Deo maxime proprium, « quia non potuit aut poterit aliquando non esse » Hilar. Trin. l. I. n. 5; Ambros. in Luc. l. X. c. 23. Hinc ulterius quandoque dicunt: nomen ὁ ὥν complecti tria tempora fuit, est et erit Iustin. l. c.; Clemens Alex l. c.; ac proinde Deum tenere initium, medium et finem Iustin. l. c. Dionys. de div. nom. c. 5. §. 8. Quandoque contra docent, nomine ὁ ὥν praeteritum excludi et futurum. « Anni Dei, aeternitas Dei est; aeternitas Dei ipsa Dei substantia est, quae nihil habet mutabile; ibi nihil est praeteritum, quasi iam non sit; nihil est futurum, quasi nondum sit. Non est ibi, nisi est; non est ibi, fuit et erit; quia et quod fuit, iam non est; et quod erit, nondum est: sed quidquid ibi est, non nisi est » Augustin. in Ps. 101. serm. 2. n. 10. « In veritate quae manet, praeteritum et futurum non invenio sed solum praesens, et hoc incorruptibiliter » Id. in Io. tract. 38. n. 8-10; Gregor. Naz. or. 38. n. 3. (1); Dionys. l. c. §. 4; Cassian. de Incarn. l. V. c. 8. Eo videlicet ipso quod Deus est ὁ ὥν simpliciter et a se, sicut nullum in eo concipi potest initium nec aliquando finis, ita ipse est *Esse* perseverans sine ulla mutatione aut successione successivae possibilitate; nihil ergo in eo praeterisse potest, quod iam non sit; nihil advenire, quod nondum sit; atque ideo nihil potest concipi ut prius et posterius, ut praeteritum et futurum; sed totum est *Esse incommutabiliter permanens*, quod concipimus ut *praesens*, ut *nunc* *perpetuum*; licet neque sit *praesens temporis*, quod relationem habet ad praeteritum et futurum; sed est *permanentia emens supra omnem temporis relationem*.

aeternum vivit; numquam enim se deserit, quod sibi causa est, ut hoc ipsum sit, quod existit. »

(1) Θεος ἡν μεν αει και ἔσται, μαλλον δε ἔστιν αει. το γαρ ἡν και ἔσται του καθ' ἡμας χρονου τηματα, και της διευστης φυσεως· ὁ δε ὥν αει, και τουτο αυτος ἔστιν ὄνομαζει τῷ Μωϋσει γρηγορικῶν ἐπι του ὄρους· ὅλον γαρ ἐν ἔστιν τῷ συλλαβών ἔχει το εἶναι.

tionem (1). « Ibi quippe est quod nec initio incipitur nec fine terminatur, ubi neque exspectatur quod veniet, neque percurrit quod debeat recordari; sed *est unum, quod semper esse est* » Gregor. M. Moral. 1. XV. c. 20. Si vero successio, quae est in rebus extra Deum, conferatur ad ipsam incommutabilem permanentiam eius *qui est*; praeteritum, praesens et futurum aeterno, mutable immutabili, fluxum permanenti coexistit pro quavis temporis differentia, qua ipsum temporarium existit; sive *Esse* permanens Dei comprehendit praeteritum, praesens et futurum, quae differentiae sunt in creatura coexistente, non in Deo incommutabiliter permanente.

II. Non minus diserte alterum caput, quod indicavimus, Patres declarant, eo ipso quod *Esse* tamquam proprium Dei nomen revelatur, plenitudinem absolutae perfectionis demonstrari. Nomen ὁν Deus sibi proprium attribuit, inquit Nazianzenus, « quia totum *Esse* (ὅλον τὸ ἔιναι) in ipso collandum est, a quo cetera habent ut sint » or. 12. n. 12; « quia *Esse*, et quidem totum esse essentialiter proprium est Dei (τὸ δε ὅν ἴδιον ὄντως θεου καὶ ὅλον), neque aliquo terminatum et circumscriptum, quod sit sive ante ipsum sive post ipsum » or. 30. n. 18; quia « totum in se comprehensum habet *Esse* sine initio et sine fine velut quoddam pelagus essentiae infinitum et interminatum » (2) or. 45. al. 42. n. 3; or. 38. n. 7. Quam ultimam sententiam descriptis integrum Ioannes Damasc. de Fide orth. 1. I. c. 9. Hinc Deus « non quadamtenus est ens, sed *simpliciter et infinite totum in se Esse complectitur* » (3) Dionys. div. nom. c. 5. §. 4. Iam vero sicut *esse* contractum et terminatum ad unam aliquam

(1) Anonymus in Ps. II. (Corderii Catena gr. in Pss. T. 1. p. 23.): « Praesens apud nos ex iis est, quae sunt relativa ad aliquid, adsignificat enim futura et praeterita. At in Deo ubi tempus minime consideratur, simul tolluntur tres significaciones praesentis inquam, futuri et praeteriti. »

(2) Ὁλον γαρ ἐν ἔαυτῳ συλλαβών ἔχει τὸ εἶναι μῆτε ἀρξαμένον μῆτε παυσαμένον, οἷον τι πελαγος οὐσιας ἀπειρον και αόριστον.

(3) Οὐ πως ἔστιν ὁν ἀλλ ἀπλως και ἀπεριοριστως ὅλον ἐν ἔαυτῳ τὸ εἶναι συνειληφως και προειληφως.

speciem, est perfectio unius alicuius ordinis non tamen omnis ordinis; et sicut *esse* terminatum aliquo gradu, ultra quem non protenditur, est perfectio aliqua limitata et finita; ita qui est « *Esse simpliciter* » ac « *totum Esse* » et « *oceanus infinitus essentiae* » is profecto est omnis absoluta perfectio. « Deus multipliciter quidem dicitur: magnus, bonus, sapiens, beatus, verus, et quidquid aliud non indigne dici videtur; sed eadem magnitudo eius est quae sapientia, non enim mole magnus est sed virtute; et eadem bonitas, quae sapientia et magnitudo; et eadem veritas quae illa omnia; et non est ibi aliud beatum esse et aliud magnum et sapientem aut verum aut bonum esse, aut *omnino ipsum Esse* ». August. de Trin. 1. VI. c. 7. Omnes scilicet illae perfectiones, et quascumque alias concipere possumus, sunt *esse* secundum aliquam nobilitatis rationem consideratum; *Esse simpliciter* igitur a Patribus dicitur omnis perfectio secundum omnem nobilitatis rationem (1) et secundum omnem gradum; seu potius, quod nullum habet gradum, ultra quem non sit perfectum. Hoc ipsum dicit s. Bernardus in illa praeclara consideratione Dei (de Consider. 1. V. c. 6.). « Quis est (Deus)? Non sane occurrit melius, quam *qui est*. Hoc ipse de se voluit responderi, hoc docuit dicente Moyse ad populum: *qui est*, misit me ad vos; merito quidem; nihil eo competentius aeternitati, quae Deus est. Si bonum, si magnum, si beatum, si sapientem, vel quidquid tale de Deo dixeris, in hoc verbo instauratur, quod est *Est*. Nempe hoc est ei esse, quod haec omnia esse. Si et centum talia addas, non recessisti ab *Esse*; si ea dixeris, nihil addidisti; si non dixeris, nihil minuisti. Iam si vi-

(1) « Secundum modum quo res habet *esse*, est suus modus in nobilitate; nam res, secundum quod suum *esse* contrahitur ad aliquem specialemodum nobilitatis maiorem vel minorem, dicitur *esse* secundum hoc nobilior vel minus nobilis. Igitur si aliquid est, cui competit tota virtus essendi, ei nulla virtus nobilitatis deesse potest, quae alicui rei conveniat..... Sicut autem omnis nobilitas et perfectio inest rei, secundum quod est; ita omnis defectus inest ei, secundum quod non est. Deus autem sicut habet *Esse* totaliter, ita ab eo totaliter absistit non esse » S. Th. cont. Gent. I. 28.

disti hoc tam singulare tam summum *Esse*, nonne in comparatione huius, quidquid hoc non est, iudicas potius non esse quam esse? Quid item Deus? Sine quo nihil est. Tam nihil esse sine ipso, quam nec ipse sine se potest. Ipse sibi, ipse omnibus est, ac per hoc quodammodo ipse solus est, qui suum ipsius est et omnium *Esse*.... ex quo omnia *creabiliter* non *seminaliter* » (1). Videlicet longe diverso modo intelligitur Deus *Esse* sui ipsius et aliorum; suum ipsius *Esse* est formaliter, aliorum non formaliter, sed ut causa exemplaris, efficiens, conservans, finalis.

III. Ex descripta Patrum doctrina de entis divini ratione, iam etiam constat eiusdem *Esse* divini eminentia et transcendens diversitas ab omnibus, quae praeter Deum sunt vel concipi possunt. Hanc diversitatem insuper Patres explicite ac data opera frequentissime repetunt et inculcant.

Divini *Esse* plenitudo non sane extensive intelligi potest eo sensu, quod quidquid non nihil est, sit *Esse* divinum. Est enim Deus *ens a se*, singulare, in plenitudine perfectio*nis intensiva* ex intima essentiae ratione necessario existens, ut ipse sit omnis *perfectio illimitata, independens*, quod uno verbo dicimus *Esse absolutum*. Quare nulla concipi potest absoluta perfectio, quae non sit realiter existens, et nulla potest esse realiter existens nisi Deus ipse. Inde vero, ut iam superius indicavimus, non sequitur, non esse possibles vel non existere realitates limitatas, dependentes, contingentes, creatas ab ipso Ente absoluto, ut a causa

(1) Simili fere modo Dionysius (apud Euthym. Panopl. P. I. tit. 3. cf. coelest. hierarch. c. 4.) ait: « Deus est esse entium ut horum principium et causa » (ο θεός οὐσία ἐστι τῶν ὄντων, ὡς ἀρχὴ καὶ αἴτια τούτων). His gemina occurunt apud alias etiam PP. et apud Dionysium frequenter, quae semper sensu causae efficientis, non autem sensu formaliter explicantur ab ipsis Patribus; confer e. g. de div. nom. c. 5. Temere ergo Dionysium plures erudit, intolerabilius Güntherus philosophiam Patrum plerorumque ob sententias has et his similes in crimen semipantheismi vocaverunt; cuius calumniae confutationem et superiora, ubi de modo cognoscendi Deum egimus, et subsequentia abunde suppeditabunt. Cf. s. Thomam contra Gent. I. 26.

exemplari, finali et efficiente. Imo sequitur ex ipsa realitatis infinitae ratione, huiusmodi participations et imitationes extra Deum in indefinitum esse possibles; pariterque consequitur, limitatas, dependentes perfectiones non formaliter sed eminenter esse in Deo. Nimurum non ipsa perfectio limitata, creata vel creabilis est in Deo; sed est in Deo perfectio absoluta inadaequate imitabilis multiplicibus perfectionibus limitatis, dependentibus et creatis. Plane igitur alia est ratio *Esse divini* et *cuiusvis entis*, quod illud infinitum non est.

1º In hunc sensum docent Patres, *Esse* divinum eminere super omnem essentiam et super omne *esse*, si hisce nominibus significetur, quidquid est in hoc universo, vel quidquid quomodolibet concipi potest praeter illam unam simplicissimam entis absoluti perfectionem. « Supereminet essentiae superessentialis infinitas (ὑπερουσίας ἀριστίας al. ἀπειρότητας)... secundum nihil eorum existens quae sunt, cum sit causa omnibus ut sint, ipsa vero non est (ratione entis communis), utpote ultra omnem essentiam posita » Dionys. de div. nom. c. 1. §. 1; Naz. or. 6. al. 12. n. 12; August. Genes. ad litt. 1. V.c. 16; Damasc. Fid. orthod. I. I. c. 12. 14. Eodem sensu intelligendi sunt PP. quando aiunt: « divinum *Esse* cum nullo eorum quae sunt, copulari » Maxim. praefat. ad theol. mystagog.; Naz. or. 30. al. 36. n. 18; et quando dicitur Deus « natura propria rebusque hisce nostris nulla ratione sociata » Naz. ibid. n. 17. et « imparticipabilitas (ἀμεθέξια), cuius nulla est cum participantibus mixtionis communio » Dionys. div. nom. c. 2. §. 5.

2º Hanc divini *Esse* singularis et necessarii supereminentiam describunt PP. multipliciter per apposita declarantia proprietatem *Esse* divini in oppositione ad *esse* creabile aut creatum. Deus solus *naturaliter* (1) (ex intestina naturae perfectione) est; solus est ὄντως seu *essentialiter* (2) et *singulariter* (3); est *per se* (4); est *simpliciter non quadamte-*

(1) Orig. Hom. 1. in l. Reg. n. 12.

(2) Clem. Alex. Paedagog. I. 8; Nazianz. or. 30. al. 36. n. 18.

(3) Naz. ib. n. 17; Cyrill. Alex. de Trin. dial. I. T. V. P. I. p. 392.

(4) Naz. I. c. n. 18.

nus (1); cetera id sunt, et catenus sunt, quod voluit et quatenus voluit Deus ea esse (2); adeoque per participationem particulae boni sunt (3); hacque ratione Deus est suum ipsius (formaliter) et omnium Esse (ut causa) (4).

3º Creaturae igitur non sunt nihil, non sunt mera *quæsita*; sed habent esse proprium a Deo per creationem, non de Deo per suae naturae communicationem. « Dicimus itaque incommutabile bonum non esse, nisi unum verum Deum beatum; ea vero quae fecit, bona quidem esse, quod ab illo, verumtamen mutabilia, quod non de illo, sed de nihilo facta sunt » Aug. Civ. Dei 1. XII. c. 1. Sunt ergo; sed quia alia plane est ratio ex dictis esse participati et ipsius Esse a se, ideo de Deo negatur esse, si spectetur secundum modum, quo nos ens et esse concipimus ex creaturis. Vicissim vero Deus solus esse et creature non esse dicuntur, quando spectatur Esse principale et ipsum « Est purissimum, quod nihil habet de non esse » et « Esse totaliter, a quo totaliter absistit non esse », ut s. Bonaventura et s. Thomas loquuntur (supra). « Ita ille est, ut in eius comparatione ea quae facta sunt, non sint. Illi non comparata, sunt; quoniam ab illo sunt: illi autem comparata, non sunt; quia verum Esse incommutabile Esse est, quod ille solus est » Aug. in Ps. 134. n. 4. Nam « aliud est esse, aliud *principaliter* esse; aliud mutabiliter, aliud immutabiliter esse. Sunt enim haec omnia (creata), sed *principaliter* non sunt, quia in semetipsis minime subsistunt (ex propria independente virtute); et nisi gubernantis manu teneantur, esse nequaquam possunt » Gregor. M. Moral. 1. XVI. c. 6; XVIII. c. 17. His omnino gemina habent tum Augustinus multis locis, tum Origenes in 1. Regn. hom. 1. n. 12; Hieronymus in Eph. III. et ep. 25. ad Marcellam; Dionysius et eius interpres Maximus, aliquique quorum verba legi possunt apud Petav. 1. I. c. 6. n. 6. sqq. et apud Thomassinum 1. III. c. 1. sqq.

(1) Dionys. div. nom. c. 6. §. 4.

(2) Orig. 1. c.; August. in Ps. 134. n. 4; Hieronym. in Eph. III. 14.

(3) Hieronym. 1. c.; August. doctr. christ. I. c. 32.

(4) Bernard. de Consid. V. c. 6.

THESIS XXIV.

De discrimine infinito entis divini ab ente universalis.

« Errant sine dubio, qui docent ideam entis, sub qua intelligimus,
» quidquid intellectualiter concipimus esse ideam Dei; atque adeo ens,
» quod illius ideæ obiectum est, esse Deum licet solum directe et non-
» dum reflexe cognitum. »

Qui rationem entis, quod Deus est, in superioribus thesibus demonstratam intellexerit, simulque animum adverterit ad rationem entis, quod apprehendimus in omnibus quaecumque concipimus; facile persentiet, certitudinem propositionis quam defendimus, in praecedentibus iam esse demonstratam, hancque thesim esse instar corollarii, quod ex superioribus sponte consequitur. Quod enim illa idea universalissima comprehenditur, non est ens aliquod singulare, in se determinatum; sed est nota abstractissima realitatis sive possibilis sive actualis (quando dicitur *ens*), vel realitatis actu (quando dicitur *esse actu*), in qua praeter oppositionem ad nihil et ad non esse nulla est determinatio. *Esse divinum* in ipsa simplicissima ratione essentiae ex demonstratis est *Esse singulare*, determinatum determinatione summa, ultra quam intensior esse non potest. Unde patet illud *ens*, sub cuius ratione omnia concipimus, non solum non cognosci a nobis sub formali ratione divinae essentiae ut in se est, quod adversarii libenter utique concedunt; sed etiam non esse ens divinum, totaque sui ratione ab ente divino esse diversum.

1º Discrimen est maximum in ipso modo, quo ens utrumque concipimus. Conceptu *proprio entis* nobis exhibetur id, quod est in creatis, siquidem ex his immediate illum abstrahimus; tum vero ex creatis *concludendo* pervenimus ad cogitandum ipsum *Esse exemplare*, principium et fontem totius *esse* creati et creabilis (1). Ideo non habemus

(1) « Illud quod primo intellectus concipit quasi notissimum, et in quod omnes conceptiones resolvit, est *ens*. Unde oportet, quod omnes aliae conceptiones intellectus accipiuntur ex additione ad *ens*. Sed *enti* non potest addi aliquid quasi extranea natura... quia quaelibet natura